

Брошкова С. Л.
*кандидат економічних наук,
завідувачка кафедри журналістики, реклами та медіакомунікацій,
факультет журналістики, реклами та видавничої справи,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

Працевлаштування людей з інвалідністю: український досвід

У наш час боротьба за егалітаризм набуває все більшої сили. У всьому світі люди виходять на акції, проводяться різноманітні заходи, основною метою яких є привернення уваги до проблеми нерівності різних верст суспільства в економічних і суспільних правах.

В Україні ця проблема також є актуальною. На законодавчому рівні всім громадянам гарантують рівні права, в дійсності ця картина буває не такою радісною. Так, наприклад, права людей з інвалідністю на працевлаштування прописані в законах України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», «Про зайнятість населення». Проте незважаючи на наявність цих правових актів, залучення людей з інвалідністю до продуктивної праці, на жаль, є слабким місцем у системі соціального захисту.

За даними Міністерства соціальної політики, станом на 1 січня 2021 року в Україні проживає понад 2,7 мільйони людей з інвалідністю, проте лише близько 700 тисяч з них мають роботу. За даними Державної служби статистики, серед осіб з інвалідністю — 163,9 тисячі дітей.

Особливістю є те, що більшість працевлаштованих - люди з III групою інвалідності, тобто ті, які мають незначні фізичні обмеження. Люди ж із I групою інвалідністю складають лише 2,6% (17,7 тисяч) від загальної кількості осіб, що працюють. Це пов'язано з браком робочих місць, адаптованих для людей зі значними фізичними обмеженнями.

Згідно статті 19 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» підприємства зобов'язані дотримуватись нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю, який складає 4% від середньооблікової чисельності працівників облікового складу за рік. Якщо ж місце, виділене за нормативами, не займає людина з інвалідністю, то підприємство має сплатити штраф Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю. Проте той факт, що більше 1,5 мільйони осіб з інвалідністю залишається безробітними, свідчить про те, що подібна методика регулювання проблеми зайнятості має переглядатися та вдосконалюватися.

Що ж заважає роботодавцям працевлаштовувати людей з інвалідністю? По-перше, необхідно забезпечити комфортне та безпечне робоче місце для людини з інвалідністю. І хоча Фонд соціального захисту надає підприємствам дотації на створення робочих місць для людей з інвалідністю, мало хто про них знає, а витратити кошти з власних кишень готові далеко не всі працедавці. По-друге, як зазначає начальниця відділу організаційно-правової роботи ГО «Національна Асамблея людей з інвалідністю» Лариса Байда, на перешкоді стають суспільні стереотипи. Так частина працедавців вважає людей з інвалідністю непрацездатними, а інша половина боїться відповідальності за таких працівників. Власне через те, що частина підприємців боїться подібних труднощів, вони вважають кращим сплатити штраф Фонду соціального захисту, ніж залучити осіб з інвалідністю до активного життя.

Наразі найбільшу кількість робочих місць для людей з інвалідністю пропонують підприємства громадських організацій товариства сліпих і глухих (УТОС і УТОГ). За даними Міністерства соціальної політики, на подібних підприємствах працює понад 10% від загальної кількості працевлаштованих осіб. До того ж в Україні поступово стали залучати до роботи людей з інвалідністю на приватних підприємствах. Так,

наприклад, у 2018 році у Києві, а згодом у Харкові були відкриті пекарні, де працюють особи з інвалідністю. У Києві є ресторан, де працевлаштовані понад 40 людей з інвалідністю. Ці приклади є позитивним показником, проте обсяги подібних підприємств мають бути набагато більшими. Для цього необхідне втручання з боку держави. А саме, варто змінити підхід до стимулювання підприємців: не залякувати штрафами, а, навпаки, заохочувати до працевлаштування людей з інвалідністю.

Наприклад, у Швеції — країні, де працює понад 68% осіб з інвалідністю, — уряд стимулює підприємства наданням індивідуальних дотацій на кожну працевлаштовану людину з інвалідністю. Також існує соціальна програма, яка допомагає здобути особам з інвалідністю освіту або ж просто знання, необхідні для роботи, а також адаптуватися на робочому місці.

У Польщі кожне підприємство має перераховувати певний відсоток прибутку Фонду реабілітації осіб з інвалідністю. Проте якщо виконується норматив щодо працевлаштування людей з інвалідністю, то підприємство звільнюється від сплати податку.

Також держава має сприяти обізнаності населення щодо особливостей працевлаштування людей з інвалідністю використовуючи, перш за все, інклюзивний підхід. Як показало опитування Громадської правозахисної організації «Права людини», з 16 опитаних лише 4 підприємці знають про існування Фонду соціального захисту інвалідів та Державної служби зайнятості й лише 1 людина знає про дотації, які можна отримати від держави на створення робочих місць для людей з інвалідністю.

Щоб врегулювати проблему зайнятості людей з інвалідністю в Україні, держава має ознайомлювати підприємців з особливостями працевлаштування цих осіб, а також проводити загальну роботу з населенням щодо руйнування загальних стереотипів, які склалися в суспільстві. Подібні зміни сприятимуть економічному та суспільному росту, адже

збільшиться кількість зайнятого населення, а до того ж це допоможе адаптувати людей з інвалідністю, залучити їх до активного суспільного життя.

Література:

1. Як працюють в Україні люди з інвалідністю. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-42400500>
2. Портал «25 років». URL: <https://gurt.org.ua/news/informator/46264/>
3. Національна асамблея людей з інвалідністю України. Всеукраїнське громадське об'єднання. URL: <https://naiu.org.ua/useful/jobs/>
4. Державний центр зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/osoblyvosti-pracevlashtuvannya-lyudey-z-invalidnistyu-0>
5. Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/?news=pratsevlashtuvannya-lyudej-z-invalidnistyu-v-ukrajini-chomu-ne-spratsovuje-systema-kvot>
6. Маршавін Ю., Маршавін Д., Судаков М., Бондарчук Л. Працевлаштування молоді з інвалідністю. Навчальний посібник. URL: http://eef.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Everyone-has-the-right-to-work_book.pdf